

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

**BOSANSKO
SREDNJOVJEKOVNO PRAVO**

Prof. dr Enes Durmišević

I. Feudalno statusno pravo

Pravna priroda feudalnog posjeda

- *Osnov regulacije* su slavenski običaji i evropsko feudalno pravo (Ugarski uticaj)
- Vlasnici prava vlasništva su cijeli *vlastelinski rodovi* (bratstva)
- Vladar mogao oduzeti *darovanu baštinu* samo u slučaju izvršene nevjere (uz saglasnost Stanka)
- "*odumrtna baština*"

Sistem vazaliteta

- Krunski vazalitet – jaka centralna vlast
- Hijerarhijski vazalitet
- Obaveze: a) plaćanje godišnjeg danka b) vojna obaveza.

Shema – Sistem vazaliteta u Bosni

Imunitetska prava vlastele

- *Ekonomski imunitet:*
radna obaveza, naturalna i novčana renta
- *Administrativni imunitet:*
upravno-policijska vlast
- *Sudski imunitet:*
sudi naseljenicima posjeda

Zavisni zemljoradnici

- Vezani su za zemlju, odnosno poljoprivrednu proizvodnju. (Sandalj Hranić prodaje Konavle "*(...) i sa ljudima*")
- Manjkavost podataka o slobodnim seljacima (spominju se homo liber, homo sui iuris)
- *Obaveze zemljoradnika*: kuluči 90 dana godišnje, zalaznina, u doba rata vojna obaveza i izgradnje tvrđava, noćno čuvanje.

Vlasi i robovi

- **VLASI:** stočarsko stanovništvo (obaveza: davanje dijela proizvoda vladaru; komordžijska služba - tovarenje konja)
- **ROBOVI:** bosanska vlastela nije držala robove
- Trgovina robljem ("*nedostojna i sramna*") - prodaja u katoličke zemlje (heretici)
- *Tempore famis* – prodaja djece
- *Raptores hominum*

Gradsko stanovništvo

- U doba Kulina – Civitas Bosna, Visoko i Drijeva
- Razvoj **trgovine** i **rudarstva** i pogoduje formiranju novih naselja.

Uvozna roba: so; tkanine, oržuje, posuđe, nakit, južno voće, začini, vino, slike,...

Izvoz: rude, metal, lovački i stočarski proizvodi.

- Dubrovačke “kolonije”; Sasi ko rudari – određni vid autonomije

II. Právni systém

Sudovi

- Vlastelinski "patrimonijalni"
- Stanak (sporovi s Dubrovčanima) – čl. 51 i 52 Dubrovačkog statuta
- Dubrovački konzuli rješavaju njihove međusobne sporove po Bosni.
- U gradovima knez kao predstavnik centralne vlasti
- Curia Purgarorum
- Vlastelinski kolegiji
- Sud Crkve bosanske

Sudijska stolica

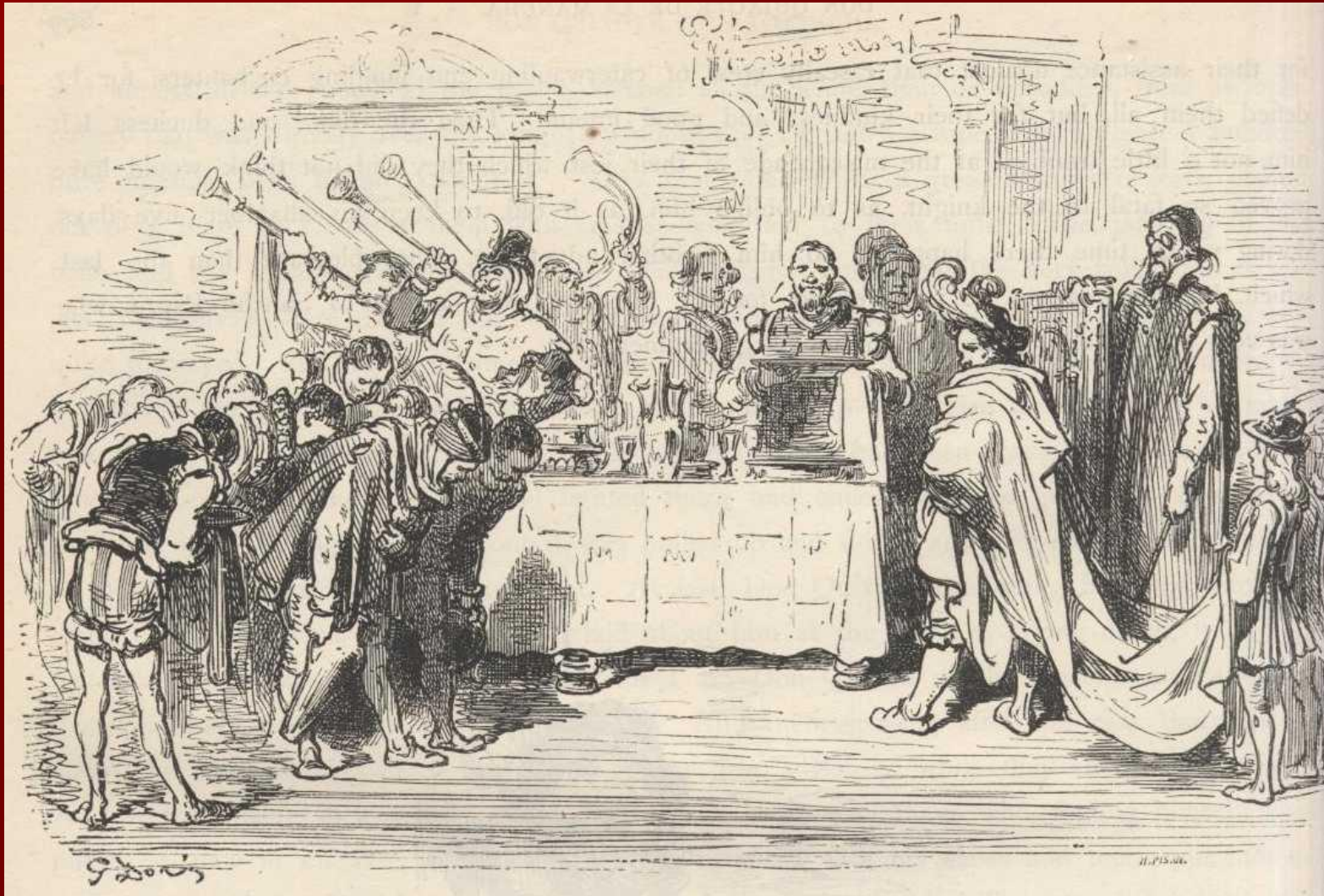

Sudijska stolica, Ključ kod Gacka

Primjer srednjovjekovnog sudovanja (Europa, prema N.Lonza)

Responsum
in fine
de
ad
no
car
cip
an
an

Secunda pars est de eisdem rebus corrigendis

Item abbe condempnanda dicitur de manibus
nardi de Sabro ad statum in quod hanc debent
suo tempore iure sui in eadem carcere in quo
ad pons ceperunt et ut circa custodia erant
debeant fieri et de diligencia et custodia
que ad pns fieri et ut ad pns hanc gratiam
in i: capta fuerit et hanc octava suffragium
in ad oritur Cont. lyp nobis. et ut supradicta
quo tempore ex d: carcere cadat et intelligat
accidit in pns capiti et pntis impune a
quom occidit et interfecit de quibus pntis
em Ducatus mille solvendis ex erario publ
co ad regnum exel publica cenora bona dicit
de Marini et pntis ea d: interfecit pntis non
delere unum bonum pro quo ad que delicto
et qui daret d: Sabro auxilium pro fugiendo
ex d: carcere sequens effectus de fugis cadit
et accidit intelligat in pns capiti et hoc
et fuit et si hanc capiti pntis d: et circa
repentia fuerit et pntis a publico

~~Secunda pars est de eisdem rebus ad statum in
quod hanc debent suo tempore iure sui in eadem
carcere in quo ad pntis ceperunt et ut circa
custodia erant et tunc debeant fieri et de diligencia
et custodia que ad pns fieri et ut ad pns hanc gratiam
habere quam non cogit fieri suffragium ab
quo tempore ex d: carcere cadat et intelligat~~

Izvorni sudski zapis, Arhiv u Dubrovniku

Institucije sudskog postupka

- Actor sequitur forum rei
- Dokazna sredstva – zakletva, rotnici
- Pravo azila – Dubrovnik, Prostorije Crkve bosanske

Krivično pravo

- Pojam "krivine"
- Imovinske kazne – pojam "umir"
- Otkup
- Nema krvne osvete
- Nema tjelesnih kazni
- Nema lišavanja slobode
- Nema smrtne kazne

Porodično pravo

- Velika patrijahalna *porodica* – zadruga
- *Brak* – necrkveni, laički, zaključivan po staroslavenskim običajima, dijelom krađom ili otmicom nevjeste, a dijelom ugovorom ili kupovinom. (dogovor između porodica)
- Jednstavan razvod
- Nasljedstvo se dijelilo jednako na sve sinove. Viši slojevi preko Dubrovnika poznavali i testament.

Testament gosta Radina

- Radin Butković raznim nasljednicima zavještao svoje veliko bogatstvo (Izvorni tekst u prilogu)
- Svjedoči o tome kako se Crkva bosanska odrekla načela svog dotadašnjeg učenja.

Stvarna i obligaciona prava

- Dominium eminens
  - Dominium directum
  - Dominium utile
-
- Načini sticanja vlasništva – originarno (pojam “krčevine”) i derivativno.